

Η Σουφλιώτισσα και ο αργαλειός

Σε κάθε σπίτι της Θράκης αλλά και όλης της Ελληνικής Επικράτειας υπήρχε παλιά και ένας αργαλειός. Ήταν απαραίτητο εργαλείο του σπιτιού. Ιδιαίτερα όμως στο Σουφλί ήταν κάτι το ξεχωριστό. Οι Σουφλιώτισσες υφάντριες ήταν δεξιότητες και επινοητικές. Λογιών λογιών σχέδια επινοούσαν και τα ύφαιναν με μεγάλη τέχνη. Η τέχνη της υφαντικής διαδίδονταν από μάνα σε κόρη, από γενιά σε γενιά. Κάθε μια όμως είχε να διδάξει κάτι δικό της. Έτσι η ποικιλία των σχεδίων όλο και μεγάλωνε αλλά κυρίως γινόταν πιο όμορφη και φανταχτερή γιατί επόμενο ήταν να κρατούνται τα εκάστοτε καλύτερα σχέδια. Και φτάσαμε σήμερα στην πασίγνωστη Σουφλιώτικη υφαντική. Εκεί όμως που οι Σουφλιώτισσες υφάντριες ήταν μοναδικές, ήταν τα μεταξωτά.

Με την βιομηχανοποίηση ο αργαλειός χάνει την παλιά του αίγλη κι άρχισε να χάνει έδαφος. Σιγά σιγά τον εγκατέλειπαν όλο και περισσότεροι ως που σχεδόν εξαφανίστηκε. Οι Σουφλιώτισσες όμως δεν το βάζουν κάτω. Το μετάξι που διαθέτουν ως πρώτη ύλη από δική τους παραγωγή, τους βοηθά να συνεχίσουν την παράδοση της υφαντικής βιοτεχνίας. Μεταξωτά για μαντήλια, πουκάμισα, κουρτίνες, φορέματα, κουκουλάρικα για κουστούμια και λογιές λογιές άλλα υφάσματα. Ο Σουφλιώτικος αργαλειός συνέχιζε την παράδοση χωρίς να σταματά ούτε στιγμή. Γεμάτα τα καταστήματα του Σουφλίου και πολλών γειτονικών πόλεων με μεταξωτά υφάσματα. Γνωστά είναι σε όλη την Ελλάδα.

Έφτασαν όμως χρόνια δίσεκτα και για τη Σουφλιώτικη βιοτεχνία υφαντών. Χρόνια δύσκολα γεμάτα πίκρα και απογοήτευση. Οι αργαλειοί που τόσα χρόνια ανυψαλούσαν, σίγησαν, βουβάθηκαν. Τελείωσε ο προορισμός τους και εκτός από ελάχιστους, πετάχτηκαν πια σαν κάτι άχρηστο ή μένουν σε κάποια άκρη του κελαριού σκονισμένοι, ώσπου κανένας πραγματευτής αγοράσει κανέναν προσφέροντας ένα μικρό ποσό για να καταλήξει στη βιτρίνα κανενός καταστήματος για ντεκόρ. Υπάρχουν ηλικιωμένες που έζησαν μαζί τους μια ολόκληρη ζωή, μια ιστορία γεμάτη ενθυμήματα, γεμάτη γεγονότα που δεν σβήνουν από το μυαλό τους πριν από την τελευταία πνοή. Τους έχουν σαν ιερό κειμήλιο και περνούν ώρες μαζί τους κοιτάζοντάς τους βουβά με υγρά μάτια και σου φαίνεται πως μιλούν μαζί τους σε μια γλώσσα περίεργη άγνωστη στους άλλους. Μια γλώσσα γεμάτη συγκινητικές αναμνήσεις. Μια γλώσσα που μόνον αυτές ξέρουν και καταλαβαίνουν.

Γιατί η Σουφλιώτισσα αγαπούσε την εργασία του αργαλειού. Όταν τελείωνα οι εργασίες της οικογένειας και του σπιτιού, έμπαινε στον αργαλειό και ύφαινε. Σχεδόν όλη η φορεσιά της, του άνδρα της, καθώς και των παιδιών της ήταν υφασμένες από την ίδια.

Τα ωραία σκουλωτά, τα σπαθωτά, οι λογιές λογιές καραμηλωτές κουβέρτες με τέσσερα μιτάρια, με πέντε ή με έξι, που είναι το ωραιότερο καραμηλωτό σχέδιο, δουλεύονταν όλα με μεράκι στον αργαλειό της. Οι ψηφωτές λευκές κουβέρτες, οι πετσέτες προσώπου, τα τραπεζομάντηλα φαγητού με τις πετσέτες, τα υφάσματα για κουρτίνες, παπλώματα, στρώματα, στρωσίδια του καναπέ, οι μάλλινες τσέργκες/κιλίμια/ με χρωματιστές λουρίδες και οι καραμηλωτές με σχέδιο "σταυροί" ήταν υφασμένα από τα χέρια της προκομένης Σουφλιώτισσας. Τα ωραιότερα υφαντά του αργαλειού της ήταν οι οι κεντημένες στον αργαλειό ποδιές που ονομάζονταν "σπαργάτσια".

Τις φορούσαν συνήθως οι ηλικιωμένες από σαράντα χρονών και πάνω, με το καφτάνι "σαλαματζένιο" /μεταξωτό ριγέ/ και το "γιράνιο μεταξένιο" /ριγέ είδος ταφτά σε μπορντώ χρώμα με λεπτή άσπρη ρίγα/.

Το ξεχωριστό σχέδιο της κάθε ποδιάς είχε τη δική του ονομασία: "θυμιατοί", "τσιάρκια"^ή "χαλένιου", "κλάρες", "καρπουζιές", και "ματούδια".

Το στημόνι σε όλα τα σχέδια των ποδιών που αναφέρουμε ήταν βαμβακερό με κλωστή κλωσμένη, το λεγόμενο "φιλιμένι" 40 κουματιού ή 50 ή 60, αγορασμένο από κατάστημα. Η φράση 40 κουματιού "φιλιμένι" ή 50 ή 60 καθόριζε τη λεπτότητα του νήματος. Ειδικά για τα σπαργάτσια χρησιμοποιούσαν φιλιμένι 60 κουματιού /λεπτό/. Το υφάδι ήταν μάλλινο, γνεσμένο και βαμμένο από την ίδια σε διάφορα χρώματα. Η εργασία ήταν δύσκολη. Απαιτούσε επιδέξια χέρια. Για να υφανθεί μια ποδιά "σπαργάτσι" χρειάζονταν 30 με 35 ημέρες. Το ωραιότερο και δυσκολότερο σπαργάτσι "θυμιατοί" απαιτούσε ιδιαίτερα επιδέξια χέρια, γιατί το υφάδι ήταν χρωματιστές μεταξωτές κλωστές. Τα σπαργάτσια, τα υπέροχα αυτά κεντήματα του αργαλειού, πραγματικά καλλιτεχνήματα, φανερώνουν την επιδεξιότητα, την υπομονή, τη φιλοκαλία και το υψηλό επίπεδο τεχνικής και καλαισθησίας της Σουφλιώτισσας. Ο αργαλειός ένα εργαλείο ολόκληρο ξύλινο στα παλιότερα χρόνια δεν έλειπε από κανένα σπίτι. Χρειάζονταν σ' όλους γιατί εκτός από τα παραπάνω που αναφέραμε ύφαιναν βελόντζες, κιλίμια, φλοκάτες, σιαγιάνια αλλά και κουρελούδες, αξιοποιώντας έτσι και το τελευταίο κουρέλι και προσφέροντας πολλά στην σπιτική οικονομία. Η προϊκα της κόρης αποτελούνταν κατά βάση από τα υφαντά της κι όλα αυτά υφαίνονταν στο σπιτικό αργαλειό. Αυτός που στα αρχαία χρόνια ήταν όρθιος και αργότερα χωμένος κατά το μισό του στο χώμα, έφτασε ως τις μέρες μας στο σημερινό του τύπο.

Ο αργαλειός που λέγεται και "αργαστήρι", στη Χίο λέγεται "Αντίαξ", στη Χειμάρα "Αντί", στην Κρήτη "ανυφανταριό" και στην Κύπρο "κράβατος" και "τελέριν", είναι εργαλείο που και σήμερα χρησιμεύει για την ύφανση διαφόρων παραδοσιακών υφαντών, όπως τα κιλίμια και οι κουβέρτες της Αρναίας Χαλκιδικής, τα χαλιά, καρπίτια και γυναικεία φορέματα της Αράχωβας τα υφαντά της Κοζάνης και της Βλάστης και άλλα πολλά.

Ο αργαλειός που είναι γνωστός στην πατρίδα μας από την εποχή του Ομήρου, /ας θυμηθούμε τον αργαλειό της Πηνελόπης/ αποτελείται από τέσσερις στύλους. Επάνω τους περιστρέφονται τα δυο αντιά που είναι ξύλινοι άξονες. Το ένα αντί βρίσκεται μπροστά στο στήθος της υφάντρας, όπου τυλίγεται το ύφασμα και το άλλο ακριβώς απέναντι στο πίσω μέρος του αργαλειού, όπου τυλίγεται το στημόνι. Ανάμεσα σ' αυτά τα δυο υπάρχει το ξυλότεχνο, όπου ανάμεσα στα δυο πελεκητά καθρόνια του είναι σφηνωμένα το χτένι απ' όπου περνούν οι κλωστές του στημονιού. Το χτένι είναι συνήθως κατασκευασμένο από λεπτά ξεσκλίδια καλαμιού. Ακριβώς πίσω από το ξυλόχτενο υπάρχουν τα δυο μιτάρια /από την αρχαία Ελληνική λέξη μίτος που σημαίνει κουβάρι/ τοποθετημένα κατά τέτοιο τρόπο, που οι κλωστές του στημονιού να περνούν από το ένα και οι άλλες μισές από το άλλο, ώστε μαζί και με τη βοήθεια των των πατητρών ή πατηθρών να σηκώνεται πότε το ένα και πότε το άλλο και να "δένεται" το υφάδι. Για να διευκολύνονται δε στο ανεβοκατέβασμα τα μιτάρια είναι κρεμασμένα στα καρούλια ή καρούκλες. Το υφάδι τέλος περνάει στις χιαστί κλωστές του στημονιού με τις σαΐτες.

Στην πατρίδα μας επικρατέστερος αργαλειός είναι ο "πανήσιος" που διακρίνεται σε δυο τύπους, τον αργαλειό του λάκκου που χρησιμοποιούνταν πολύ παλαιότερα όπου τα πόδια της υφάντρας βρίσκονταν σε λάκκο ή γούβα ως 0,50 μ. βαθύτερα από το δάπεδο και εγκαταλείφτηκε ίσως λόγω της υγρασίας και ο "ριχτός" που στήνεται ακόμη και σήμερα στα σπίτια.

Άλλο είδος είναι ο "αντρομηδίσιος" που έχει όρθιο το στημόνι, όπως ήταν ο αργαλειός των αρχαίων Ελλήνων και που χρησιμοποιείται για χοντρά υφαντά: αντρομίδες δηλ. χοντρά κλινοσκεπάσματα, ταγάρια κ.λ.π. Τελος υπάρ

χεο και ο "χαρρήσιος" που είναι πιο απλός από τους άλλους και χρησιμεύει για να υφαίνουν αραιά υφαντά όπως είναι οι λινάτσες κ.λ.π.

Σήμερα βέβαια οι μηχανικοί αργαλειοί των εργοστασίων έχουν αντικαταστήσει τους παραδοσιακούς που σπανίζουν και υπάρχουν μόνο σε βιοτεχνίες με παραδοσιακά υφαντά.

Υπάρχει και ένα δημοτικό ποίημα που μιλάει για τον αργαλειό:

Το κέντημα είναι γλέντισμα
κι η ρόκα είναι σεργιάνι
κι αυτός ο δόλιος αργαλειός
είναι σκλαβιά μεγάλη.

Και άλλο ένα :

Το κέντημα ξεφάντωμα
κι η ρόκα για σεργιάνι
μα ο αργαλειός είναι σκλαβιά
σκλαβιά πολύ μεγάλη.
